

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Принцип єдності закладений у законодавстві багатьох країн, в тому числі і України, він є ключовим для забезпечення єдності судової практики та порядку функціонування судів. Він допомагає забезпечити однаковий захист прав та інтересів громадян в рамках єдиного правового простору.

Згідно чинного законодавства, в Україні найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.

Хоча Конституція України прямо не відображає принципу єдності судової системи, він закріплюється в Законі України «Про судоустрій і статус судів» від 02.06.2016 № 1402-VIII.

Згідно цього Закону єдність системи судів загальної юрисдикції забезпечується: 1) єдиними засадами організації та діяльності судів;

2) єдиним статусом суддів; 3) обов'язковістю для всіх судів правил судочинства, визначених законом; 4) єдністю судової практики; 5) обов'язковістю виконання на території України судових рішень; 6) єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності судів; 7) фінансуванням судів виключно з Державного бюджету України; 8) вирішенням питань внутрішньої діяльності судів органами суддівського самоврядування.

Принцип єдності судової системи не обмежується лише статусом вишого суду та його повноваженнями, що підтверджується як науковими дослідженнями, так і прикладами з законодавства інших країн.

Судова система України складається з Конституційного Суду України та судів загальної юрисдикції, найвищим судовим органом серед яких є Верховний Суд України.

Виходячи з того, що Конституційний Суд України не належить до судів загальної юрисдикції, можна зробити висновок, що Конституційний Суд України має свою власну компетенцію, виключні повноваження якого забезпечують певну автономію в судовій системі України. Це повністю відповідає стандартам та вимогам, які існують у країнах Європи.

Очевидно, для України не є характерною абсолютна єдність судової системи, це підтверджує статус Конституційного Суду України. Проте це не означає послаблення ефективності судової системи, навпаки –

можливість участі Конституційного суду у вирішенні загальних питань сприяє більш ефективному функціонуванню судової системи.

Іншими словами, роль Конституційного Суду не заважає функціонуванню судової системи в цілому, а навпаки – сприяє забезпеченню її стійкості та ефективності.

Законодавство України передбачає, що і суди загальної юрисдикції, і Конституційний Суд України функціонують в постійній взаємодії з метою забезпечення захисту положень Основного Закону. Ця взаємодія має практичну спрямованість.

Це означає, що забезпечення єдності судової системи в полісистемній структурі полягає в розподілі компетенції між різними вищими органами судової влади та встановленні системи процесуальних взаємин між ними. В такому випадку, єдність судової системи не залежить від концентрації керівництва в одному центрі, а в забезпеченні стабільного судового захисту на основі чіткого розподілу компетенції між різними вищими судами.

Після одержання Україною незалежності, її судова система складалася з трьох елементів: Конституційний Суд, суди загальної юрисдикції та арбітражні суди. Проведення судових реформ змінили таку структуру судової системи, але ключовою засадою, на якій базується судова система й досі залишається принцип єдності.

Щоб досягнути межі дії принципу, є важливим визначення органів, які входять до складу судової системи. Законодавець зазначає, що органи, які не зазначені в Конституції України та відповідному законі, не вважаються частиною судової системи, навіть якщо вони використовують термін «суд» у своїй назві або виконують діяльність, що нагадує процедуру правосуддя. Наприклад, третейські суди, створені відповідно до Закону України «Про третейські суди» від 11.05.2004 № 1701-IV.

Для забезпечення єдності судової практики зазвичай відповідальність покладається на той судовий орган, який є найвищим згідно з законодавством.

У випадках, коли в державі є кілька вищих судів, кожен очолює відповідну юрисдикцію та забезпечує єдність судової практики нижчестоящих судів у своїй сфері впливу. Такі країни реалізують принцип єдності шляхом встановлення спільних правил для формування та функціонування судів у всіх суб'єктів федерації та на всіх рівнях юрисдикції, а також їх взаємодії між собою.

Судова система є невід'ємною складовою державного механізму, а її успішне функціонування є так само важливим, як і стабільна робота інших державних інститутів, таких як парламент або уряд.